

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 28 september 2020 – 12:00 uur d.d. 29 september 2020

5.1.2e

Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Personeel en bewoners van verpleeghuizen Scholen 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Zeventigplussers 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Burgemeesters, belangenorganisaties (met name in de retail), vakbonden, zorgexperts, voetbalclubs en -bonden

Samenvatting

- Media beschrijven de maatregelen als 'een laatste kans een lockdown te voorkomen'. AD spreekt daarbij van een 'shock and awe-strategie' waarbij je zo krachtig optreedt, dat vervolgmaatregelen niet nodig zullen zijn. Volgens de Volkskrant moet 'het land dit keer zo veel mogelijk doordraaien met zo min mogelijk drukte'. En Trouw schrijft: 'Als de tandem Rutte en De Jonge maandagavond daarom één ding duidelijk wil maken, is het dit: Den Haag zit weer aan het stuur, maar de burger moet het zelf doen'.
- Het 'dringende advies' om een mondkapje te dragen in winkels in de G3-steden houdt de gemoederen bezig. Volgens De Telegraaf roept vooral de 'vrijwillige mondkapjesplicht' veel vragen op in de Tweede Kamer. Ook via de social mediakanalen van minister De Jonge en VWS wordt commentaar geleverd op de vrijwilligheid, men pleit voor een landelijke verplichting. Waar brancheorganisaties gisteravond nog begripvol leken, is er vandaag toch sprake van weerstand. HEMA laat weten haar klanten niet te weigeren zonder kapje. Gevolgd door supermarkten, die de keuze aan de klant laten om discussie aan de deur te voorkomen, zo laat koelorganisatie CBL weten. Brancheorganisaties als InRetail komen tot inkeer; een plicht zou 'een stuk beter werken' dan een dringend advies.
- De waarschuwingen over de druk op de reguliere zorg krijgen ruimschoots aandacht in de berichtgeving. Ernst Kuipers zegt dat ziekenhuizen al vanaf komend weekend de reguliere zorg moeten afschalen, gezien de snelle toename van het aantal coronapatiënten. Hij vindt ook dat het kabinet eerder had moeten ingrijpen dan deze week. Diederik Gommers deelt die mening en vindt dat er 'sneller gereageerd moet worden'.
- Er doorklinkt openlijke kritiek vanuit OMT-leden op de maatregelen. Arts-microbioloog Jan Kluytmans heeft zijn twijfels of de maatregelen voldoende zullen zijn. Volgens hem is het vooral een kwestie van gedrag. Arts-microbioloog Andreas Voss zegt dat een meerderheid van het OMT het beter had gevonden als de regionale aanpak helemaal was opgegeven ten faveure van landelijke maatregelen. En Hoogleraar Ouderengeneeskunde Cees Hertogh vindt een mondkapjesplicht in verpleeghuizen in de G3 'niet ver genoeg gaan'.
- De meeste Eredivisieclubs reageren begripvol, maar teleurgesteld. Ze wijzen naar de eigen maatregelen en benadrukken het 'goed te doen'. Ze proberen vooral uit te stralen dat het voetbal niet boven de rest van de maatschappij verheven. Feyenoord-directeur Mark Koevermans uit kritiek: "Er is geen enkel wetenschappelijk bewijs dat de gang naar het voetbalstadion onveilig zou zijn dan naar een supermarkt."
- Bij de oppositie doorklinkt kritiek op de maatregelen en de rol van het Kabinet –die laat de hete kolen door anderen uit het vuur halen, zegt bijvoorbeeld SP-fractievoorzitter Marijnissen.

Karakterisering berichtgeving

- Volgens media neemt het Kabinet 'de touwtjes weer in handen'. De maatregelen zijn 'een laatste kans om een lockdown af te wenden'. Maar ook kritiek. NRC schrijft bijvoorbeeld: 'al in september sloegen de signaalwaarden voor een aantal regio's rood uit. Pas maandag ging het Kabinet over tot echt scherpe maatregelen.'
- De Telegraaf brengt het nieuws vanuit het perspectief van de horeca. Volgens de krant betekenen de maatregelen een 'nieuwe dreun voor de horeca'.
- In alle media ruimschoots aandacht voor de waarschuwing vanuit de ziekenhuizen over de reguliere zorg -volgens media was die 'dreiging' aanleiding om de persconferentie een dag te vervroegen.
- Media stellen dat het Kabinet 'is gezwich' voor de mondkapjesdruk vanuit de burgemeesters. Maar de neuzen staan daar nog niet dezelfde kant op.
- Naar de persconferentie keken gisteren bijna 6,5 miljoen mensen; twee keer zoveel als bij de vorige persconferentie.
- Op social media worden relatief veel praktische vragen gesteld over de maatregelen ('hoe zit het met...?').

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Slachtofferaantallen

- Op een verpleegafdeling interne geneeskunde van het Spaarne Gasthuis in Hoofddorp is een aantal medewerkers en patiënten besmet geraakt. Om hoeveel medewerkers en patiënten het precies gaat, wilde een woordvoerder niet zeggen. "Het gaat in ieder geval om een aantal, niet om tientallen."
- In verpleeghuis De Omloop in Norg zijn vijf bewoners overleden. In totaal zijn zeventien bewoners en vier medewerkers nu besmet.

- Op meer dan 350 scholen zijn inmiddels besmettingen geconstateerd. Vooral de scholen in de grote steden worden hard getroffen. Volgens het Scholenmeldpunt, dat coronagevallen in de klas registreert, gaat het in Den Haag al om 23 instellingen. Ook in Amsterdam (20) en Groningen (17) neemt het aantal scholen met coronagevallen snel toe.

Scenario's

- Burgemeesters in de Antwerpse Kempen zijn bang een grote toestroom van Nederlanders, vanwege de ruimere openingstijden van horecagelegenheden aldaar.

Informatiebehoefte

Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- Volgens De Telegraaf roept vooral de 'vrijwillige mondkapjesplicht' veel vragen op in de Tweede Kamer.
- De Volkskrant zet 'de belangrijkste vragen over de nieuwe maatregelen' op een rij: 1) Waarom blijven de cafés open, maar moeten de sportkantine dicht? 2) Mag ik dit jaar op herfstvakantie? 3) Waarom laat het Kabinet de kerken ongemoeid? 4) Waarom mag een gezelschap uit niet meer dan vier personen bestaan, behalve als het een huishouden is? 5) Wat zijn panden 'van groot belang' die wel meer dan 30 personen per zaal mogen ontvangen?
- Het publiek op Twitter vraagt men zich af of de 'mondkapjesadviezen van Amsterdam' voor meer plekken in Nederland gelden, wat 'de publieke binnenruimte' precies is en of men op vakantie mag naar Amsterdam, Rotterdam, of Den Haag.
- Via de social media kanalen van minister De Jonge en VWS vraagt het algemeen publiek zich af of mensen uit de risicogroepen medische mondkapjes van de overheid kunnen krijgen, hoe kinderen naar sportwedstrijden moeten als ouders niet aanwezig mogen zijn, of men met 4 volwassenen 5 kinderen mee mag nemen naar een restaurant, of voor aphaalrestaurants een gezondheidscheck verplicht is, of er 6 personen in een 8-persoonshuisje mogen verblijven, hoe 'het zit' met bruiloften en allerlei vragen in de trant van 'hoe zit het met...' branche X/Y/Z (kinderopvang, zwembaden, dansschool, parenclub, markten, beurzen die buiten plaatsvinden, theaters etc.)
- Via de eigen kanalen komen ook vragen binnen over het beleid; Waarom worden mondkapjes niet overal ingevoerd als voorzorg?; Waarom is de horeca weer de dupe?; Waarom geen aanvullende maatregelen in het onderwijs?; Waarom blijft Schiphol open?; Waarom mogen er in kerken nog wel meer mensen samenkomen? Ook vraagt men zich af we met adviezen niet te veel vragen van brave burgers, 'terwijl een andere groep nergens iets van aantrekt'.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Op meerdere plekken zijn huisartsenpraktijken tijdelijk gesloten, omdat artsen en hun assistenten ziek zijn of in quarantaine zitten. Daardoor kunnen patiënten niet naar de praktijk komen. Volgens de Landelijke Huisartsen Vereniging is het niet duidelijk om hoeveel praktijken het gaat.
- Het OLVG-ziekenhuis heeft weer een aparte (cohort-)afdeling ingericht voor coronapatiënten.
- Patiënten doorlopen een minder ernstig ziektebeloop dan patiënten bij de eerste golf. Dit is gebleken op basis van een inventarisatie van de Nederlandse Internisten Vereniging. "Patiënten opgenomen op de verpleegafdeling in het ziekenhuis lijken momenteel minder ziek te worden, de ligduur is met een derde afgenomen, en het percentage patiënten dat alsnog naar de IC moet worden verplaatst lijkt meer dan gehalveerd te zijn", aldus de NIV.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuiglijke waarnemingen)?

- In een stuk over de situatie op de IC's komt ook het perspectief van IC-Verpleegkundige Rowan Marijnissen aan bod. Marijnissen na een korte vakantie: "Daar gaan we weer. Er waren weer vier corona-patiënten op mijn intensive care. En de vijfde was onderweg. De aparte cohort-afdeling was alweer ingericht. [...] We hebben de komende vier dagen alweer voor acht diensten (8 keer 8 uur) niemand. Er waren al te weinig verpleegkundigen en in zo'n korte tijd hebben we niet opeens veel nieuwe collega's. Ik werkte in de eerste golf bijvoorbeeld zes dagen per week."
- De ANBO merkt dat de toename van het aantal coronabesmettingen tot nieuwe vragen leidt. Ook vrezen veel senioren de eenzaamheid die bij een nakende tweede lockdown op de loer ligt. "We merken dat de vragen die deze groep heeft weer snel toenemen", stelt een woordvoerder van de ANBO. "Er is veel onduidelijkheid over vooral de regionale maatregelen. Zeventigplussers weten niet goed waar ze aan toe zijn en wat ze nog veilig kunnen doen."

Onderzoeken

- Het CBS laat vandaag weten dat het ziekteverzuim onder werknemers in zorg en welzijn in het tweede kwartaal van dit jaar op 6,1% lag. Dat is het hoogste verzuimpercentage van alle bedrijfstakken. Uit het onderzoek blijkt ook dat ruim de helft van de werknemers in de ziekenhuiszorg, jeugdzorg en kinderopvang een (veel) te hoge werkdruk ervaart. Toch is ruim driekwart van de werknemers in zorg en welzijn tevreden met het werk, aldus het CBS. (CBS)
- Uit onderzoek van het Radboudumc, Erasmus MC, de NVIC en V&VN IC naar ic-verpleegkundigen, blijkt dat de kans groot is dat gespecialiseerde ic-verpleegkundigen gaan uitvallen als de ziekenhuizen weer vol raken bij een tweede piek. De eerste piek heeft voor veel mentale klachten gezorgd. 80% van de ic-verpleegkundigen ziet op tegen een nieuwe golf, terwijl bijna een derde heeft overwogen om te stoppen met het werk op de intensive care als gevolg van de coronacrisis. Het onder hoge druk werken tijdens de eerste piek heeft voor driemaal zoveel stress gezorgd. Bijna 30% van de verpleegkundigen heeft last van angst, 20% meldt symptomen van depressie en ruim 20% kampt met symptomen van ptss. Veel verpleegkundigen waren erg bang om zelf besmet te raken of hun naasten te besmetten. Bijna 90% van de ic-verpleegkundigen werkte tijdens de eerste piek vooral op de Covid-units. Een kwart maakte overuren of draaide diensten van 12 uur.

- Uit onderzoek van het Erasmus MC blijkt dat een zelfgemaakt mondkapje prima werkt tegen de verspreiding van corona. Onderzoeker Gwen Teesing: "Zo'n kapje, mits goed gemaakt, werkt soms zelfs beter dan sommige medische maskers." Een woordvoerder van het Erasmus MC stelt dat goede, zelfgemaakte mondkapjes een goed alternatief zijn voor de bevolking dus, 'mocht de nood aan de man komen als er schaarste ontstaat'.

Welke geruchten worden genoemd?

- De coronawet gaat waarschijnlijk flink op de schop. De ChristenUnie, CDA, D66 en VVD onderhandelen met GroenLinks, PvdA en SGP over aanpassing van de wet. Dat zeggen betrokkenen tegen NRC. Het gaat met name over het versterken van de rol van de Tweede Kamer bij het nemen van maatregelen tegen de virusverspreiding.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffenen en betrokkenen?

- De ANBO heeft maandag de speciale telefoonlijn voor ouderen met vragen over het coronavirus heropend.
- Om oudere Rotterdammers of mensen met een beperkt sociaal netwerk door een quarantaineperiode te helpen deelt de gemeente Rotterdam vanaf maandag 'quarantainepakketten' uit.

Volgen zij onze gedragsadviezen (handelingsperspectieven) op?

- Een bezoeker van het Forum in Groningen ziet dat maandagavond zo'n 30 Vindicat leden knuffelend op het dak van de sociëteit zitten. Rector Wessel Giezen van Vindicat beaamt dat het niet goed is gegaan.
- HEMA gaat klanten die geen mondkapje dragen niet weigeren. Volgens de winkelketen is het niet aan winkeliers om dergelijke maatregelen af te dwingen.
- Ook supermarkten zullen klanten zonder mondkapje ook niet weigeren: "keuze is aan klant", zegt het CBL.

Betekenisgeving

Welke oproepen worden er gedaan?

- **De Nederlandse Patiëntenfederatie** roept zorgverleners in ziekenhuizen op om in het afschalen van reguliere zorg beter met patiënten te communiceren dan tijdens de eerste coronagolf. Ze roept op met creatieve oplossingen te komen om de zorg zo in te richten dat 'het stuwmeer aan uitgestelde behandelingen' weg te werken.
- Een grote groep ouderen en patiëntenorganisaties, waaronder **KBO-PCOB, Patiëntenfederatie, Ieder(in) en Mind**, pleiten er in een manifest voor dat mensen met een beperking, chronische aandoening of een verhoogd gezondheidsrisico net als mensen uit de zorg, onderwijs en andere vitale beroepen voorrang zouden moeten kunnen krijgen op een coronavaccin. De koepelorganisaties, andere organisaties en hun leden willen dat een coronavaccin op dezelfde manier beschikbaar komt als de griepvaccin. "Waarbij in dit geval ook mantelzorgers en naasten in aanmerking moeten kunnen komen om met voorrang gevaccineerd te worden."
- De **KNVB** rekent op extra financiële steun vanuit de overheid voor de voetbalclubs. "Het maakt dat de roep om steun uit Den Haag nog harder en luider wordt. Dat zal het kabinet ook begrijpen."

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Via de social mediakanalen van minister De Jonge en VWS wordt commentaar geleverd op de vrijwilligheid van het gebruik van mondkapjes in het openbaar. Mensen klagen over de winkeliers die mensen zonder mondkapje mogen weigeren. Maar de meeste mensen klagen juist over het gegeven dat we de verantwoordelijkheid bij de winkeliers leggen. Zij willen landelijke verplichting. Er wordt ook weer gediscussieerd over het nut van mondkapjes. Voetbalfans geven aan dat sommige wedstrijden juist veiliger waren dan de supermarkt, dat het jammer is dat de slechte beelden van andere clubs dit 'verpest' hebben. Enkele berichten over Irma die in haar hand hoest.
- Via de social mediakanalen van minister De Jonge en VWS komen klachten binnen over de testcapaciteit (lang wachten tot je getest kan worden, ver rijden naar de locatie en lang wachten op de uitslag).

Gebruik beschermingsmiddelen in verpleeghuizen

- **Hoogleraar Ouderengeneeskunde en OMT-lid Cees Hertogh** vindt een mondkapjesplicht in verpleeghuizen in de G3 'niet ver genoeg gaan'. Hertogh constateert dat er 'een discrepantie' is tussen het advies van het OMT van twee weken geleden en de brief van minister De Jonge. Volgens hem is de situatie in sommige regio's buiten Rotterdam, Den Haag en Amsterdam 'al voorbij zorgelijk' en moet er voorzorgshalve een landelijke richtlijn voor verpleeghuizen komen. Hij vindt het bovendien een slechte zaak dat er in de persconferentie van gisteravond over de nieuwe coronamaatregelen niets over de verpleeghuiszorg is gezegd. "Het klopt dat de veiligheidsregio's daarover gaan, maar ik denk dat het goed is als we een landelijk kader krijgen."

Burgemeesters reageren op de maatregelen

- De **25 burgemeesters in het Veiligheidsberaad** staan 'vierkant' achter de landelijke maatregelen. Een regionale aanpak zou volgens hen alleen maar onduidelijkheid scheppen.
- **Burgemeester Femke Halsema (Amsterdam)** laat bij Op1 weten dat ze voorstander was van "nationale regie en regionale variatie", maar dat het virus zich zo snel verspreidt dat de regionale variatie "een beetje onzinnig is". Daarnaast laat ze weten dat ze voor een landelijke draagplicht van mondkapjes is, vanuit het 'voorzorgsbeginsel' is het wel degelijk goed om te adviseren om een mondkapje te dragen: "Laten we het alsjeblieft doen."

- **Burgemeester Jan van Zanen (Den Haag)** sluit zich aan bij de oproep van Halsema om mondkapjes te dragen in de publieke binnenruimtes. "Wij zeggen nu ook: doe het ook in de andere ruimtes", aldus Van Zanen. "We zien de cijfers stijgen, we hebben het wat losgelaten. En de gevolgen zijn nogal beroerd. Als de cijfers in de regio Den Haag in één week tijd verdubbelen, dan kun je nagaan wat dat betekent", aldus de Haagse burgemeester. Hij wijst erop dat er verschillend wordt gedacht over het nut van mondkapjes. "Maar wij zijn inmiddels in het stadium dat we alles op alles willen zetten om te voorkomen dat ik hier over drie weken weer sta en moet zeggen: we zijn weer terug in de intelligente lockdown van maart."
- **Burgemeester Ahmed Aboutaleb** laat weten dat mensen in zijn regio mondkapjes niet alleen op moeten in winkels, maar ook in andere publieke ruimtes. "Ik ben blij met de beweging van het kabinet ten aanzien van mondkapjes. Als het aan mij ligt, hoeft dat niet te worden beperkt tot winkels en supermarkten. Eigenlijk zou dit een advies moeten zijn voor alle bewoners, voor alle plekken waar veel mensen bij elkaar zijn. Denk ook aan gemeentehuizen en musea."
- **Burgemeester John Jorritsma (Eindhoven)**, tevens voorzitter van de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost, kwam maandagavond volgens het Eindhovens Dagblad 'vrij onverwacht' met het dringende advies om ook in Zuidoost-Brabant mondkapjes te gaan dragen in winkels. Afgelopen vrijdag riep de burgemeester al op tot een landelijke mondkapjesplicht. "Het is nu nog even afwachten wat het OMT de komende dagen daarover adviseert aan het kabinet en wat voor besluit de regering hierover vervolgens neemt", aldus Jorritsma. "Vooruitlopend daarop willen we het mondkapje niet verplichten, om zo een lappendeken aan maatregelen te voorkomen. Maar net als mijn drie collega's voor hun gemeenten adviseer ik nu iedereen in Zuidoost-Brabant wel zo'n mondkapje op te zetten op plekken waar veel mensen samen komen." Volgens Jorritsma is de situatie "heel ernstig" en dat realiseren veel mensen zich "niet goed genoeg": "We moeten nu wel drastische maatregelen nemen om het virus er onder te krijgen. Want anders stevenen we rechtstreeks af op een nieuwe intelligente lockdown. Met alle ongewenste maatschappelijke en economische gevolgen van dien."

Belangenorganisaties en vakbonden reageren op de maatregelen

- **Seniorenorganisatie KBO-PCOB** is blij met het tweedaagse winkeluur voor kwetsbare groepen. Gusta Willems van KBO-PCOB: "Voor mensen met gezondheidsproblemen kan dit een uitkomst zijn. [...] Goed dat er straks meer keuze is."
- **Seniorenorganisatie ANBO** noemt het 'goed nieuws' dat het kabinet supermarkten weer verplicht maatregelen te nemen. Maar de winkeluren voor kwetsbare groepen vindt ze 'niet zo'n goed idee'. Groepen zouden tegen elkaar worden opgezet en ouderen zouden worden uitgescholden tijdens 'normale' uren. Directeur-bestuurder Liane den Haan stelt dat het goed is dat de overheid de regie weer terugneemt, "maar dan moet je geen maatregel voor de Bühne nemen". ([ANBO](#))
- **Minister van Gehandicaptenzaken Rick Brink twittert**: "Is Nederland niet gewoon te klein voor een regionale aanpak?" & "Verplicht winkeluur voor kwetsbaren! Goede zaak! Zo geven we mensen ruimte in deze bizarre tijden!"
- **FNV** heeft begrip voor het advies om zo weinig mogelijk te reizen en thuiswerken als de norm te stellen, maar benadrukt dat er nog steeds veel mensen die niet kunnen thuiswerken en in onveilige werksituaties verkeren, bijvoorbeeld door het gebrek aan beschermingsmiddelen. De FNV wijst erop dat daarvan sprake is in verpleeg- en verzorgingshuizen, maar ook op werkvloeren waar veel arbeidsmigranten werken.
- **FNV Winkelstraat** is niet te spreken over het advies van het kabinet om in winkels in de G3 mondkapjes te dragen. Volgens bestuurder Linda Vermeulen is de maatregel onduidelijk omdat het een advies is en geen verplichting. "Zo'n advies levert veel discussie op en daardoor weer tot meer agressie tegen verkopers."
- **Detailhandel Nederland** heeft bedenkingen bij het advies over het dragen van mondkapjes in winkels in de G3. Volgens de brancheorganisatie kan het niet zo zijn dat winkeliers handhaven op basis van vrijwilligheid.
- **Eerst zegt winkeliersbranchevereniging INretail** begrip te hebben voor het advies om ondernemers in de G3 zelf te laten beslissen over het wel of niet verplichten van mondkapjes. Vandaag zegt directeur Jan Meerman echter dat het invoeren van een mondkapjesplicht in alle winkels een stuk beter werkt dan een dringend advies.
- **Koninklijke Horeca Nederland** reageert boos. "Wederom is er geen onderbouwing voor de beperkingen", zegt voorzitter Robèr Willemsen. Daardoor is volgens de voorzitter steeds moeilijker om draagvlak te vragen van zijn leden. "Er is totaal geen lichtpuntje. Niet eens een aanvullend steunpakket. Voor steeds meer ondernemers wordt de situatie uitzichtloos. Dit is gewoon symboolpolitiek."
- **Ondernemersorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland** noemen de maatregelen 'pijnlijk maar nodig'. De organisatie komen nogmaals met de oproep aan iedereen om zich aan de regels te houden om nog strengere maatregelen te voorkomen. "Het is een hard gelag voor heel veel ondernemers, vooral voor die branches die nu wederom hard worden getroffen."
- **NOC*NSF-directeur Gerard Dielessen**: "Goed dat de sport openblijft, maar voor de verenigingen breken moeilijke tijden aan. [...] Het kabinet heeft begrijpelijke maatregelen genomen, die onze vrijheid nu inperken om ervoor te zorgen dat we deze vrijheid later dit jaar nog niet verder kwijtraken. Voor verenigingen wordt het echter zwaar. Een aantal inkomsten van een sportvereniging valt nu geheel weg vanwege het verbod op publiek, het ontbreken van evenementen en het sluiten van kantines. Deze situatie kan zonder afdoende compensatie zo niet lang duren".

Zorgprofessionals- en experts reageren op de maatregelen

- **Arts-microbioloog en OMT-lid Andreas Voss** zegt dat een meerderheid van het OMT het beter had gevonden als de regionale aanpak helemaal was opgegeven ten faveure van landelijke maatregelen. Volgens Voss was men de afgelopen tijd binnen het OMT verdeeld over de kwestie, maar wilden de meeste leden landelijke maatregelen. "Ik vind dat je dat landelijk had moeten doen en niet alleen in de grote steden", stelt Voss. "Bovendien: welke grote steden? Nijmegen is niet genoemd. Daar zijn ook veel besmettingen."
- **Arts-microbioloog Jan Kluytmans (Amphia Ziekenhuis)** heeft zijn twijfels of de maatregelen voldoende zullen zijn. Volgens hem is het vooral een kwestie van gedrag. Volgens Kluytmans is er 'een vermoeidheid' in de maatschappij om zich nog langer aan de coronamaatregelen te houden. Het sluiten van horeca om 22.00 zou niet ver genoeg gaan. "Privé gebeurt er ook een heleboel. Moet je niet algemene maatregelen nemen, zoals in Antwerpen de avondklok?", vraagt hij zich af. "Dat is een maatregel die ook die thuissituatie aanpakt." Al noemt de arts-microbioloog dat tegelijkertijd een 'heel vergaande maatregel'.
- **Viroloog Marion Koopmans** tempert de verwachting over een vaccin: "Je moet een vaccin zien als deel van een pakket". Sinds het begin van de crisis worden allerlei maatregelen genomen die samen verspreiding zouden moeten voorkomen. "Een vaccin doet dat ook, dus hoe meer vaccinatie je toe kan voegen aan de totale mix, hoe meer andere maatregelen je kan loslaten."
- **Psychiater Esther van Fenema** voorziet een moeilijke periode: "Ik vind dit heel heftig. Vooral omdat zo onduidelijk is wat het doel is van dit alles. Het kabinet heeft veel te weinig aandacht voor de emoties en gedrag van burgers. Dat domein wordt hopeloos veronachtzaamd. Terwijl, het is echt dramatisch om weer een halve lockdown tegemoet te gaan. Die psychische klachten zijn al duidelijk aanwezig. Dit kan leiden tot burgerlijke ongehoorzaamheid."
- In talkshow De Vooravond zegt huisarts **Young-Kon Lambeck** dat met 'alles wat er gebeurt' hij de maatregelen 'niet zo gek' vindt. Lambeck vindt dat we tijdens de laatste paar persconferenties 'soepel' behandeld werden. Het virus is volgens Lambeck nu veel meer 'aanwezig' en mensen lijken zich weer meer terug te trekken; mensen komen minder snel naar de huisartsenpraktijk.
- **Longarts Sander de Hosson (Wilhelmina Ziekenhuis)** twittert: "Winkeliers mogen klanten zonder mondkapjes weigeren. Dat is echt een regel die vraagt om problemen."
- **IC-verpleegkundige Rowan Marijnissen** hoopt dat het kabinet "er snel een lockdown op gooit". Maar werken zal zij sowieso. "Dat is ook onze achilleshiel: iedereen rekent erop dat wij verpleegkundigen het toch wel weer doen. Dat doen we ook, maar niet voor de baas, niet voor de maatschappij, maar voor die zieke man of vrouw die voor ons staat."
- **Longarts Hans in 't Veen (Franciscus Gasthuis & Vlietland)** onderschrijft de noodzaak van de maatregelen. Hij zegt: "Wat mij betreft had er al eerder ingegrepen mogen worden. We zien de ziekenhuizen echt weer vol lopen." Wat in 't Veen 'ontzettend teleurstelt' is het gebrek aan aandacht voor ventilatie en het gevaar van verspreiding van het virus via aerosolen. Hij zegt: "Als je het serieus neemt, zoals Duitsland, zet je goede ventilatie naast handen wassen en de 1,5 meter. In overheidsgebouwen, scholen, theaters, eigenlijk alle binnenruimtes, is nu onnodig risico op besmetting." Ook pleit hij ervoor om mondkapjes 'gewoon' verplicht te stellen in openbare binnenruimtes.
- Voor **Christian Hoebe, hoogleraar Sociale Geneeskunde in Maastricht** was uitstel van nieuwe maatregelen geen optie. "Ik vind het ook zwaar, maar als ik als medicus kijk, zijn deze maatregelen gewoon echt nodig. [...] Ik vind niet dat de maatregelen te laat komen, maar laat ik zeggen dat het kabinet niet tot donderdag had moeten wachten."

Voetbalclubs en -bonden reageren op de maatregelen

- De meeste **Eredivisieclubs** reageren begripvol, maar teleurgesteld op de maatregelen. Ze wijzen naar de eigen maatregelen en benadrukken het 'goed te doen'. Ze proberen vooral uit te stralen dat het voetbal niet boven de rest van de maatschappij verheven is. Volgens AD proberen de clubs ingetogen te reageren, zodat ze niet weer het krediet bij het Kabinet verspelen. De felste kritiek komt van **Feyenoord-directeur Mark Koevermans**: "Je kunt je wel afvragen in hoeverre de maatregel van het voor drie weken verbieden van publiek echt gaat helpen. Er is geen enkel wetenschappelijk bewijs dat de gang naar het voetbalstadion onveilig zou zijn, dan een bezoek aan de supermarkt."
- De **KNVB** noemt het publieksverbod 'heel zwaar'. "Te meer daar er geen enkel wetenschappelijk bewijs is tussen de aanwezigheid van publiek in een stadion en de stijging van het aantal coronagevallen..." De bond meent dat het goed gelukt is een veilige situatie in stadions te creëren ("onderzoek wijst dit ook uit"). "Desalniettemin kiest Den Haag nu voor deze maatregelen. Dit hebben wij te accepteren. Helaas. Het voetbal pakt zijn verantwoordelijkheid."
- **Jan de Jong van Eredivisie CV**: "Er is goede hoop dat bij de evaluatie over drie weken toch weer iets mogelijk is. En wij willen heel graag onderdeel zijn van de oplossing van de coronaproblematiek. Wij moeten helemaal geen uitzonderingspositie claimen, hoe vervelend dit allemaal ook is. Het aantal reisbewegingen in ons land moet omlaag en hopelijk kunnen wij een bijdrage leveren door de stadions nu leeg te laten."
- **Supporterscollectief Nederland** is teleurgesteld over het publieksverbod. Ze begrijpen de noodzaak maar zetten vraagtekens bij de maatregel en 'missen we perspectief'. "Zeker omdat de crisis nog wel langer gaat duren dan de drie weken waarvoor de huidige maatregelen gelden", zegt voorzitter Keuning.

Kamerleden reageren op de maatregelen

- **PVV-fractievoorzitter Geert Wilders**: "Het kabinet heeft haar zaakjes niet op orde. Onvoldoende testen, geen contactonderzoek en te weinig zorgmedewerkers. Ontkenning aerogene verspreiding werkt averechts. Maar

belangrijkste nu is dat de zorg voor iedereen, met welke klacht dan ook bereikbaar blijft!" Hij vervolgt later met: "Het aantal besmettingen in de horeca is - op een aantal clusters na - laag. Toch wordt de gehele #horeca nu keihard gepakt. Terwijl bijna de helft al technisch failliet is. Een sector waar 500.000 mensen werken. Dat is unfair en buitenproportioneel."

- **GroenLinks-fractievoorzitter Jesse Klaver** vraagt zich af of het een slim idee is om de mondkapjesplicht over te laten aan winkeliers en twittert: "... Geef duidelijkheid: heldere richtlijn voor gebruik mondkapjes in het hele land."
- **SP-fractievoorzitter Lilian Marijnissen**: "De manier waarop winkeliers nu verantwoordelijk worden voor het dragen van mondkapjes staat symbool voor de virusbestrijding van dit kabinet. Laat anderen de kolen uit het vuur halen. Dat schiet niet op. Maak een duidelijke strategie met uniforme afspraken."
- **DENK-fractievoorzitter Farid Azarkan**: "Het kabinet loopt achter het Coronavirus aan. Maatregelen zijn rijkelijk laat waardoor nu nog meer onzekerheid en onduidelijkheid wordt gecreëerd. Voor veel ondernemers is dit de nekslag."
- **CDA-fractievoorzitter Pieter Heerma**: "De extra maatregelen zijn noodzakelijk om de tweede golf te stoppen. Het zijn lastige maatregelen, voor ons allemaal. Toch is het belangrijk dat we ons er allemaal aan houden, zodat we samen erger kunnen voorkomen."
- **CU-fractievoorzitter Gert-Jan Segers**: "Het is voor velen van ons naar dat onze bewegingsvrijheid weer wordt ingeperkt, maar het is voor ons allemaal goed dat het kabinet deze maatregelen neemt en zo een lockdown probeert te voorkomen. En wat de doorslag gaat geven? Het gedrag van jou en mij!"
- **PvdA-Kamerlid John Kerstens**: "Vorige keer wilden coalitiepartijen niet met het 'RED-team' om tafel. Nu is er wel een meerderheid: woensdagmiddag spreekt de Tweede Kamer met de leden van het team over hún kijk op de aanpak van de corona-crisis."
- **VVD-Kamerlid Antoinette Laan**: "We moeten de tweede golf breken voor het aan kracht wint. Het kabinet focust op meer nadruk op ruimte voor mensen met gezondheidsrisico's en ouderen: een verplicht winkeluur alleen voor hen. Veilig boodschappen doen is essentieel voor deze groepen!"
- **D66-Kamerlid Antje Diertens**: "Op dit moment kunnen we met deze maatregelen het virus indammen. Maar we kunnen het alleen samen. Laten we ons best doen. En wees lief voor elkaar."
- In reactie op de tweet van NOS politiek verslaggever Arjan Noorlander ("En daar is de mondkapjesdraai...") twittert **D66-Kamerlid Kees Verhoeven**: "In een complexe crisis is het wegzetten van voortschrijdend inzicht als 'draaien' een simplificatie en bovendien weinig constructief."

Media duiden de maatregelen

- Media spreken van een Kabinet dat de touwtjes weer in handen heeft en een laatste biedt om een nieuwe lockdown af te wenden. AD spreekt van een 'shock and awe-strategie' waarbij je zo krachtig optreedt, dat vervolgmaatregelen niet nodig zullen zijn. Volgens Volkskrant gaat het om een 'omvangrijk pakket' dat in drie weken tijd een lockdown te voorkomen. Het sociaal verkeer gaat daarbij aan banden. "Het land moet dit keer zo veel mogelijk doordraaien met zo min mogelijk drukte". NRC is kritisch(er) en stelt dat al in september de signaalwaarden voor een aantal regio's rood uitsloegen. "Pas maandag ging het Kabinet over tot echt scherpe maatregelen." Ook benadrukt de krant dat het Kabinet wederom de verantwoordelijkheid bij mensen zelf legt – een mondkapjesplicht komt er bijvoorbeeld niet. Voor Telegraaf betekenen de maatregelen een 'nieuwe dreun voor de horeca'. Het Kabinet kiest voor landelijke coronamaatregelen in plaats van lokaal precisiewerk. Trouw tot slot vat het als volgt samen: "Als de tandem Rutte en De Jonge maandagavond daarom één ding duidelijk wil maken, is het dit: Den Haag zit weer aan het stuur, maar de burger moet het zelf doen." De krant schrijft ook: "Wie het pakket maatregelen als geheel bekijkt, herkent de lessen die het kabinet getrokken heeft uit de 'intelligente lockdown' van dit voorjaar. Want er zijn grote verschillen: zo blijven de scholen open, de borrel op het terras kan nog en kappers mogen blijven knippen. De ouderenzorg die destijds in alles achteraan moest sluiten – met dramatische gevolgen – krijgt nu extra beschermingsmiddelen. Een uitbreiding van de registratieplicht voor contactberoepen moet de overbelaste GGD's steun in de rug geven bij het bron- en contactonderzoek. Het regionale maatwerk is vervangen door maatwerk op locatie: zo mogen pretparken, musea en grote theaterinstellingen wel grotere groepen ontvangen dan de horeca." Media schrijven tot slot dat wat betreft de mondkapjes de neuzen nog niet in dezelfde richting staan; de veiligheidsregio's 'moeten genoeg nemen' met een advies voor de winkels in grote steden, aangevuld tot 'dringend advies' en uitgebreid naar de publieke binnenruimte door veiligheidsregio's Amsterdam, Haaglanden, Rotterdam-Rijmond en Brabant-Zuidoost.
- Politiek-verslaggever Xander van der Wulp (NOS) zegt dat de maatregelen 'een noodgreep' zijn, omdat het de laatste dagen 'heel snel gegaan' is. De kern van het beleid 'regionale maatregelen nemen' is niet echt van de grond gekomen stelt Van der Wulp: "Het kabinet en de burgemeesters hebben eigenlijk een beetje te veel naar elkaar zitten kijken en het testbeleid kende natuurlijk te veel zwakke plekken. Dus inderdaad afscheid van dat regionale beleid eigenlijk."
- Politiek-verslaggever Fons Lambie (RTL Nieuws): "Dit is echt een stevig pakket aan landelijke maatregelen. Er is geen regionale aanpak meer, dat heeft het kabinet losgelaten. Er komt nu echt een landelijk pakket. Je zag de afgelopen weken het kabinet een beetje weifelend, een beetje afwachtend was. Nu hebben ze besloten om flink in te grijpen in het leven van alle Nederlanders." [...] "Het kan dat die mondkapjes nog wel ergens de komende tijd op meer plekken in Nederland worden ingevoerd, maar voorlopig geen plicht, maar een advies. Dan zie je toch eigenlijk een typische polderoplossing die er is gekomen."

- Politiek-verslaggever Arjan Noorlander (Nieuwsuur) is ervan overtuigd dat de persconferentie een dag naar voren is geschoven vanwege de 'enorme snelle stijging' in besmettingen. Verder zegt Noorlander dat het 'heel duidelijk' is dat Van Dissel tegenstander is van het mondkapje. Volgens Noorlander heeft premier Rutte zich daar een tijdje achter geschaard, maar is de maatschappelijke druk te groot geworden dat het kabinet 'afstand van de wetenschap' heeft genomen. "En dus is de vraag voor iedereen in Nederland: 'ga ik er eentje dragen?'"
- Wouter de Winther schrijft in zijn Telegraaf-column: "Hoewel De Jonge zich in klein comité strijdbaar als vanouds toont, maken mensen in oppositie én coalitie zich wel zorgen over de combinatie minister, vicepremier en CDA-leider. Een coalitiekonink leeft mee met de zware taak die op de schouders van De Jonge rust, maar spreekt even goed van een 'wethoudersmentaliteit' van deze minister, die denkt: 'ik ga het fiksen'. Dat lukt bepaald niet en achter de schermen heeft men dat ook aan de CDA'er aangegeven. De verlichting van zijn taken, waartoe de ministerraad vrijdag besloot, is een eerste stap om De Jonge te stutten. De vraag is of het voldoende soelaas biedt. Niet alleen rukt het virus op, zijn collega's bemoeien zich nu veel meer met de crisis dan in het voorjaar. Toen was gezondheid allesbepalend. Nu hebben bijvoorbeeld economische gevolgen van nieuwe beperkingen een veel grotere invloed op het beleid."
- Journalist Tom-Jan Meeus schrijft in NRC: "Dat hele virus is voor mensen die graag zekerheden verkondigen één lange oefening in nederigheid. Het neemt niet weg dat er in de coalitie met zorg wordt gesproken over De Jonge. In zijn omgeving zeggen mensen dat de vicepremier nog vol energie is, maar collega's in het kabinet menen bij momenten een vermoeide en ontmoedigde collega te zien. Ook in het CDA wordt hij, hoewel lijsttrekker, niet uitsluitend door vrienden omringd. Dus gemakkelijk heeft hij het zeker niet. Vorige week stond hij een deel van zijn takenpakket af, en lezingen in de coalitie verschillen of dit onder druk dan wel desgewenst gebeurde."

Druk op de reguliere zorg

- Ziekenhuizen moeten vanaf komend weekend de reguliere zorg afschalen gezien de snelle toename van het aantal coronapatiënten. Dat stelt **Ernst Kuipers van het Landelijk Netwerk Acute Zorg**. Hij vindt ook dat het kabinet eerder had moeten ingrijpen dan deze week. "Een interval van tien dagen na de eerste maatregel terwijl het aantal besmettingen hard oploopt, is gewoon niet verantwoord. Want hoe langer je wacht, hoe harder je moet ingrijpen om het tij nog te keren. De kans dat je nu iemand tegenkomt die besmet is, is veel groter dan eerst. De eerste maatregelen waren te beperkt. Anders hadden we een eerste afschaling van de reguliere zorg misschien nog kunnen voorkomen."
- **Voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Intensive Care Diederik Gommers** baalt: "Het wringt dat het zorgpersoneel steeds harder moet werken, terwijl er tot vandaag geen ingrijpende maatregelen zijn genomen. Het is logisch dat we de grenzen van het virus opzoeken, maar we zullen sneller moeten reageren!"
- **Patiëntenfederatie Nederland** constateert dat het stuwmeer aan uitgestelde behandelingen van tijdens de eerste golf nog niet eens volledig ingehaald is. "Zo zijn er mensen die nu nog steeds niet aan de beurt zijn", zegt een woordvoerder. „Dat het in maart niet lukte om alle reguliere zorg door te laten gaan snappen we. Maar inmiddels hebben ziekenhuizen een half jaar de tijd gehad om hun zorg anders in te richten.“
- **Voorzitter van de Nederlandse Internisten Vereniging Robin Peeters** stelt dat juist op 'gewone' ziekenhuisafdelingen capaciteitsgebrek dreigt. Naar mate er meer bedden worden bezet door coronapatiënten zullen operaties en andere behandelingen moeten worden afgezegd, aldus Peeters. "Tijdens de eerste golf lag al snel vrijwel alle andere zorg stil. Behalve acute zorg. Dus we hadden veel extra bedden én iedereen in het ziekenhuis sprong bij. Dat is nu echt niet de bedoeling. Andere behandelingen moeten blijven doorgaan." Maar als het aantal corona-besmettingen blijft oplopen, zoals nu, dan worden alsnog andere behandelingen uitgesteld, verwacht Peeters. "Je kunt gewoon niet om 3 uur 's nachts een patiënt op de spoedeisende hulp met corona weigeren."
- Het is volgens onderzoeksleider en verplegingswetenschapper **Mark van den Boogaard** (Radboudumc) belangrijk dat ic-verpleegkundigen voldoende collega's hebben, steun krijgen van de leiding en genoeg vakantie kunnen nemen. "Als we een tweede piek krijgen, zal de capaciteit in ziekenhuizen mogelijk juist afnemen door ziekte en uitval van de verpleegkundigen. En zonder verpleegkundigen is uitbreiding van ic-bedden onmogelijk", waarschuwt hij.
- **PVV-fractievoorzitter Geert Wilders** reageert op een bericht van NU.nl dat het aantal ziekenhuisopnames hard stijgt en ziekenhuizen mogelijk zorg moeten afschalen. Hij twittert: "Dat mag niet gebeuren. Mensen met kanker of hartproblemen of andere niet-Corona gerelateerde aandoeningen moeten natuurlijk ook geholpen worden in het ziekenhuis! Waar is het plan van Minister de Jonge voor voldoende zorgpersoneel en ziekenhuiscapaciteit?"

Zorgbonus

- **Associatie van Ketenapotheken, de Vereniging Zelfstandige Apotheken** en de vakbonden **FNV** en **CNV** stellen dat de zorgbonus onduidelijk is en blijft, nu duidelijk wordt dat apothekersassistenten en ander apothekerspersoneel niet in aanmerking komt. Daarmee is het ook demotiverend. ([FNV](#))
- De **Nederlandse Vereniging Medische Beeldvorming en Radiotherapie** roept op om geen uitzondering te maken met de zorgbonus. In navolging van het succes van een eigen petitie zouden andere beroepsgroepen nu ook petitieën zijn gestart. 'Het is een duidelijk signaal dat de gepubliceerde lijst niet toereikend is en dat de beloofde beloning voor medewerkers in de zorg waar in het voorjaar over werd gesproken, niet kan uitblijven.' ([NVMBR](#))
- Via de social mediakanalen van minister De Jonge wordt geklaagd dat zorgpersoneel geen loonsverhoging krijgt, maar ambtenaren wel.